

УДК 321.74:27-726.25»1925/1928»

О. М. Ігнатуша

СЛУГА ЧИ ЖЕРТВА БІЛЬШОВИЦЬКОГО РЕЖИМУ? ПРОТОІЄРЕЙ АНДРІЙ КОРЕНЄВ У ВІДНОСИНАХ З ВЛАДОЮ (1925 – 1928 РОКИ)

У статті проаналізовано місце одного з впливових діячів обновленського руху на Запоріжжі – протоієрея Андрія Коренєва – у відносинах влади та церкви. Автор показує християнські основи світогляду А. Коренєва та суперечність його ідейних позицій як типового представника духовенства Української Синодальної Церкви. Зміст статті свідчить про неординарність постаті протоієрея. Проаналізовано погляди А. Коренєва на проблему діалогу між церквами УСЦ і УАПЦ, а також на стратегію взаємин з радянською владою. На прикладі постаті священика автор

статті показує особливості обновленського руху в Україні, його ідейну поліфонію, неоднорідність. Розкриваються факти біографії протоієрея, які символізують погляди значної частини православного кліру на питання відносин обновленців з партійно-державною системою та способів розв'язання церковних проблем у суспільстві. Окреслено риси характеру й життєві принципи діяча, що сприяли успіхові обновленського руху та, в той же час були його вразливим місцем, яке радянська влада використовувала у політичних цілях.

Ключові слова: протоієрей, благочинний, Українська Синодальна Церква, обновленський рух, радянська влада, державна політика, релігія, атеїзм, християнство.

Підконтрольність більшовицькій владі обновленського руху, що розгортався у 20-их роках ХХ століття в середовищі православної церкви України, ні в кого із серйозних дослідників вже не викликає заперечень.

Разом із тим, факт цієї підконтрольності продовжує продукувати гротескний образ цього руху взагалі. В історіографії сформувалися стереотипи, що лідери і учасники цього руху були маріонетковими персонажами, якими маніпулювала влада. Ніби вони займали винятково вислужницьку позицію до партійних хазяїв, були безпринципними і користоловними, нездатними до самостійних дій.

Незважаючи на те, що у низці публікацій підкреслювалася ідейна неоднорідність обновленського руху, присутність у середовищі обновленців різних типів його учасників [1; 6; 8], тим не менше ідейна поліфонія цього суспільно-церковного явища залишається доволі невиразною, розмитою. Продовжують превалювати оцінки цього руху як позбавленого основ, виносячи тим самим його внутрішні стимули назовні, приписуючи їх виключно владі, що реалізовувала свій проект. Тим самим складне та глибоко трансформаційне явище руху за оновлення церкви постає збідненим, одноплосинним, а відтак – і далеким від реальної ситуації. Тому загальна проблема, яку ми намагаємося порушити у статті – переосмислення ролі й характеру обновленства, спростування усталених стереотипів. У цьому контексті досить плідно працюють такі дослідники як Г. Білан [1], С. Жилюк [6], В. Левченко [11], Д. Михайличенко [12], В. Стойчев [15].

На наш погляд, уточнення картини цілком можливе не тільки шляхом перечитування згаданих праць науковців, а й шляхом створення галереї портретів учасників обновленського руху, котрі уособлювали різні його полюси, з наголосом на ідейних мотивах, які рухали цими діячами. Зрушення у цьому напрямі вже помітні. Зокрема, з'явилися цікаві та змістовні публікації про таких діячів як, Олександр Покровський, Іоанн Філевський [11; 12].

Пропонуємо розширити галерею портретів цих діячів нарисом про відомого у часи обновленського руху протоієрея Андрія Коренева, постать якого з різного приводу вже потрапляла в об'єктив історичних розвідок [7; 15]. Увага до цієї особистості, на нашу думку, додасть барв до узагальнених образів діячів обновленського руху в Україні «середньої ланки». Саме представником такої місцевої еліти обновленського руху (районного, міського, окружного масштабу) і був зазначений протоієрей Андрій Коренев.

Андрій Михайлович Коренев народився в 1887 році в м. Мелітополі. Його прізвище вказує на російське етнічне походження, що у південному регіоні було типовим явищем.

Можливо, саме через це, а можливо, й через низку інших обставин – русифіковані за змістом і формою освіта, виховання, середовище, де просувався по службі тощо, – він сформувався прихильником модернізації церкви у російських, а не українських етнокультурних виявах.

А. Корєнев прийняв обновленський рух і Українську Синодальну Церкву (УСЦ), що постала на його хвилі як реальний варіант виходу православ'я з кризового стану. Протоіерей служив на периферії – близько сотні кілометрів від окружного центру – Запоріжжя, у Кам'янському районі. Там він виконував обов'язки благочинного Придніпровського округу, створеного від початку 1925 року. Пізніше – з 1928 року – отець Андрій продовжив службу у Пилипівській церкві м. Запоріжжя, став членом єпархіального управління та його секретарем, незамінним заступником правлячого архієрея на час його тимчасової відсутності. 1925 і 1928 років протоієрея А. Корєнева делегували до складу II і III Помісного Соборів УСЦ. На Соборі 1928 року його було обрано кандидатом у члени Священного Синоду. Він неодноразово публікувався в офіційному церковному журналі – «Український Православний Благовісник». Урешті, за видатну пастирсько-громадську діяльність 1928 року протоієрея А. Корєнева було нагороджено митрою. Викладені факти біографії цього діяча дають підстави вважати його постать символічною для характеристики поглядів значної частини православного загалу на питання відносин обновленців з партійно-державною системою та способів розв'язання наявних церковних проблем у суспільстві.

Протоієрей А. Корєнев не тільки виконував священницькі функції, але й докладав значних зусиль до розвитку нової конфесії. Він намагався донести до широкого загалу віруючих необхідність змін у церкві, а церковному керівництву – показати зміст місцевого церковного життя, ступінь участі місцевого суспільства у церковних процесах та подати свої варіанти розв'язання проблем. Фактів, що повідомляють про такий характер діяльності протоієрея А. Корєнева, достатньо.

Духовний стан Андрія Корєнева зобов'язував його неодноразово висловлювати своє ставлення до влади, хоча таке позиціонування не могло піти на користь церкві загалом чи особисто протоієреєві. Адже влада не потребувала підтримки своїх дій церквою. У випадку несхвалення провідниками церкви державного курсу та ж сама влада могла піддати автора висловлювань жорстким адміністративним або кримінальним переслідуванням. Проте позиціонувати себе перед органами влади протоієрея А. Корєнева змушували дії самої влади, спрямовані на обмеження прав і свобод духовенства та носіїв релігійного світогляду.

27 січня 1925 року А. Корєнев змушений був писати заяву до адміністративного відділу Запорізького окрвиконкому про невинувато високе оподаткування його як служителя культу «на користь постраждалих від неврожаю» [2, арк. 1]. Повідомляючи про сплату половини суми (від 15-и крб.), він прохав скасувати або зменшити розмір платежу, зробивши його посильним. Такий податок, урахувавши розмір місячного утримання священника – 25 крб., був для нього дійсно захмарним. Аргументуючи свою неспроможність, протоієрей писав: «У родині в мене дружина і 4 непрацездатних дітей...». Як бачимо з наведеного епізоду, радянська влада не прагнула до полегшення матеріального становища духовенства обновленської церкви, як про це можна скласти хибне уявлення з історіографії. Принаймні, вона не була послідовною в полегшенні

фінансових тягарів духовенства Української Синодальної Церкви. Священик-обновленець підносив свій голос на захист свого становища, дискримінованого владою.

Як благочинному, протоіерею А. Кореневу неодноразово доводилося відстоювати інтереси інших духовних осіб перед насильством влади. Особисто А. Коренев був автором численних заяв на адресу райвиконкому, окрадмінвідділу та інших установ з клопотанням про обмеження чи припинення адміністративного і фінансового тиску на духовенство.

Про спостережливість і адекватність оцінки протоіереєм Андрієм матеріального становища місцевого населення, в яке воно було поставлене радянською владою, свідчить один із його рапортів до Запорізького єпархіального управління від 8 лютого 1927 року: «Населення вкрай бідне – займається городництвом і відхожими промислами, землеробство – ледве животіє. У минулому 1926 році був у Балківському районі сильний недорід хліба і городніх культур та населення знаходиться у тяжкому становищі» [3, арк. 19].

Адміністративна робота благочинного, а пізніше – члена-секретаря єпархіального управління – накладала на о. Андрія все більше зобов'язань і суперечностей у стосунках з представниками влади.

Такої думки приходимо, аналізуючи факти. 29 жовтня 1926 року Запорізьке єпархіальне управління повідомило адміністративний відділ Запорізького окрвиконкому про збирання підписів противниками обновленців у с. Водяне Кам'янського району «для організації тихонівської 50-ки» [5, арк. 92]. Цю інформацію надав благочинний А. Коренев. Наголошувалося, що організатор акції зі збору підписів підкреслив наявність у нього дозволу керівника Запорізького окружного відділу ДПУ Александровського. Обновленці Запоріжжя не могли обійти увагою цей суперечливий факт, повідомляючи про нього адмінвідділ – державну структуру, яка здійснювала формальний нагляд за дотриманням радянського законодавства у сфері відокремлення церкви від держави.

Не виключено, що твердження про «дозвіл» керівника ДПУ було інформаційною «качкою». Але й у такому випадкові констатуємо намагання А. Коренева максимально об'єктивно інформувати своє керівництво про зміст подій і процесів. Очевидно, що на таку послідовність ідейно стійких обновленців у боротьбі з опонентами й розраховували органи влади, які намагалися поглибити розкол у церковному середовищі.

Про характер сприйняття радянської влади протоіереєм Андрієм Кореневим, зокрема – її атеїстичної складової, яскраво свідчить один із рапортів благочинного. Його датовано 3 травня 1927 року. Отець Андрій повідомляв єпархіальне керівництво про диспут на тему: «Чи був Христос?». Цей диспут відбувся у Народі с. Водяне між лектором Ніконовим – головою Запорізької окружної ради Співки Безвірників – та обновленським протоіереєм В'ячеславом Верніком. Свою інформацію протоіерей Андрій Коренев ґрунтував на «підставі повідомлень, громадян с. Водяне, які були на диспуті». Він стверджував, що «захист Христа, як дійсної, історичної особистості, протоіерей Вернік провів з великим піднесенням, переконливістю і гідністю». Благочинний не обминув підкреслити, що «спроби лектора перейти на блюзнірсько-порнографічний тон протоіерей Вернік зупиняв» і попереджав, що у випадку, якщо лекцію буде

продовжено у подібному дусі, то він змушений буде припинити диспут, – «і це зупиняло лектора» [3, арк. 59].

Важливо зазначити, що протоіерей Коренев не тільки переповідав факти, а й давав їм власну оцінку. Це характеризує його як переконливого захисника християнства, безкомпромісного у змаганні з державною ідеологією. Прочитуємо рядки з його рапорту, які свідчать про чітку та однозначну позицію автора: «Враження від диспуту на віруючих – найсприятливіше, багато заявляють на базарах навіть, що переміг на диспуті о. Вернік». Сам о. Андрій зумисне наводить слова багатьох віруючих, які явно не могли бути лицеприємними для представників радянської влади. Цитуючи україномовних парафіян їхньою рідною мовою у своєму російськомовному рапорті, протоіерей Коренев тим самим висловлював симпатію їм, усупереч державному атеїзмові: «Казали[,] що наш піп безвірник, продав комуністам віру, а він, бач, як стояв за Христа» [3, арк. 59 зв.]. Благочинний протоіерей Андрій Коренев порушив клопотання перед єпархіальним начальством про нагородження священника В'ячеслава Верніка архіпастирським благословенням з видачею грамоти за активну й ефективну позицію.

Схарактеризований вище епізод спростовує поширені уявлення про обновленських священників, серед яких був і Андрій, виключно як про служителів радянського режиму.

З інформації офіційного органу УСЦ журналу «Український Православний Благовісник», А. Коренев постає як ідейний борець за ідеали оновлення православної церкви. Причому ці ідеали не обрамлені політичними мотивами. У них не відчувається реверансів у бік державної влади, відсутні будь-які натяки на залежність перспектив розвитку церкви від її взаємодії з владою, тим паче – прохання про створення державою виняткових умов для діяльності Синодальної церкви. Він намагався максимально використати внутрішні ресурси церкви. А. Коренев показував свою здатність сприймати досвід поширення основ своєї віри в інших християнських церквях, попри негативне ставлення до них.

На засіданні передсоборної наради, що проходила у Харкові 12 травня 1927 року, протоіерей Коренев запропонував: «Наслідуючи приклад сектантів, потрібно нам внести хоча б по 1 карбованцю на справу благовісництва» [13, с. 199, 201]. Разом із тим, він уважав за потрібне посилити рекламу журналів обновленської церкви, «оскільки багато ще не знають про їхнє існування». Ці пропозиції показують протоіерея Коренева прихильним до модерних форм церковного служіння, використання матеріальних та інформаційних засобів для посилення позицій Української Синодальної Церкви.

5 січня 1928 року протоіерей А. Коренев став ще більш вагомою фігурою в місцевій церковній владі. Він обійняв посаду секретаря Запорізького єпархіального управління з кооптацією у члени цього управління [5, арк. 191]. У новому статусі проблеми відносин з радянською владою виступили для нього з новою силою. Та й позиція державної влади ставала дедалі більш непоступливою до своїх колишніх фаворитів у церковному середовищі – обновленців. Приїхавши 6 жовтня 1928 року до Кам'янського району, Андрій Коренев планував, серед іншого, виступити після богослужіння у Миколаївській церкві с. Кам'янки перед віруючими з доповіддю «Про поточний момент церковного життя у зв'язку з розколом у Православній Церкві». Проте адміністративний відділ райвиконкому

заборонив проведення такої доповіді [4, арк. 42]. Шлях християнського служіння радянська влада й надалі продовжувала ускладнювати.

Водночас посада секретаря єпархіального управління значно розширювала поле контактів Андрія Коренева з різними ланками державної влади. Він міг значно більше дізнатися про затінені від стороннього ока приховані домовленості між керівництвом єпархії та представниками місцевої влади. А відтак, і діяти в руслі відповідних домовленостей. Про це свідчить листування між Запорізьким єпархіальним управлінням й інспектором підвідділу культів адміністративного відділу Запорізького окрвиконкому Борозенком. 20 червня 1928 року Запорізьке єпархіальне управління клопоталося перед окрадмінвідділом про «недопущення до реєстрації для с. Жеребець священників без візи Вашої [так у документі. – О. І.]». 26 червня того ж року було підготовлено нового листа до інспектора культів за підписом: «Поваж[аючий] Вас Прот[оієрей] А. Коренев» [5, арк. 209]. У ньому пояснювалося, що узгоджені дії з адмінвідділом єпархіальному управлінню були потрібні для блокування «тихонівців на випадок їх запрошення Радою». Наведений факт свідчить, що протоієрей Андрій Коренев цілком допускав ситуативне використання державного ресурсу в боротьбі зі своїми церковними опонентами – прихильниками патріаршої церкви.

Позиція протоієрея Андрія Коренева у розв'язанні проблем церковного життя виявилася й під час роботи III Всеукраїнського помісного собору в травні 1928 року, учасником якого він був. Ця позиція полягала у схваленні курсу керівного органу церкви – Священного Синоду, спрямованого на утвердження авторитету УСЦ серед інших православних церков світу, спонуканні діячів церкви до активізації роботи з обґрунтування канонічної правоти УСЦ.

Під час обговорення Собором доповіді на важливу тему про відношення Української Синодальної Церкви до Української Автокефальної Православної Церкви (у тексті її названо «липківщиною» – за іменем керівника УАПЦ митрополита Василя Липківського) протоієрей Коренев показав себе принциповою і безкомпромісною особою. Процитуємо його слова за стенограмою: «Один із ораторів дозволив собі назвати доповідь про липківщину схожою на історичну брехню. Таке відношення до доповідачів неприпустиме: якщо доповідач вдався до брехні, то вийди на цю кафедру і викрий, але не шепчи в кулуарах, не зваблюй» [14, с. 157]. Не вдаючись до аналізу позиції А. Коренева у важливому питанні про способи досягнення міжконфесійного порозуміння між двома церквами – УСЦ і УАПЦ (воно заслуговує окремого розгляду), підкреслимо: цитовані рядки промови А. Коренева відтінюють його риси характеру: відкритість, чесність, прямоту. Ці риси, очевидно, давали підстави отцю Андрію здобувати значну підтримку віруючих, а державній владі – грати на подібних почуттях і принципах для поглиблення та утримання розколу в церковному середовищі.

Як уже зазначалося, протоієрей А. Коренев неодноразово намагався використати потенціал журналу «Український Православний Благовісник» для поширення серед населення України поглядів на сутність і форми оновлення церкви. Він неодноразово надсилав до редакції журналу повідомлення про церковні події на Запоріжжі, висвітлював наявні проблеми й пропонував способи їх розв'язання.

Особливо яскраво громадянську позицію і релігійну складову світогляду Андрія Коренева, а разом з тим і його аналітичний склад розуму та літературний хист проявляє його допис до «Українського Православного Благовісника», друкований двома частинами у 1926 і 1927 роках. Це апологетична стаття під назвою «Промисел Божий або сліпий випадок» [9-10].

Автор статті надзвичайно послідовно досліджував чудеса природи, навколишнього світу, людського тіла і розмірковував над нескінченними прикладами, що свідчать, на його думку, про мудрість Творця та його творіння.

Зміст статті цікавий, а виклад ясний і доступний. Її оригінальний характер, науковий стиль, популярна інтерпретація та чітка логіка викладу роблять честь її авторові, як досвідченому полемісту, філософу-богослову, принциповому й непохитному захисникові основ християнської системи. Автор статті обґрунтував свою позицію, спираючись на аналізі природних явищ, світобудови, фізіології та анатомії людини. Водночас він не порушував теми присутності Божої у суспільному житті. Вірогідно, такий аналіз був би занадто ризикованим. Більше того, він міг стати вбивчим для автора. Радянська система не допускала найменшої критики на свою адресу.

Свої міркування А. Коренев формулював у доволі безкомпромісній формі. Він писав: «Таким чином, атеїзм, безбожжя є світогляд, що вимагає, як і всяка релігія, – віри. Різниця в об'єктах віри» [10, с. 158].

Пояснення розвитку природи вели автора статті до неприйнятних для атеїстів підсумків: «Таким чином, ми бачили вже три найбільших дива невіри – самостворений атом, випадок, що спричинив доцільний рух атомів, і випадкове самозародження життя на землі, – абсолютно неприйнятні розумом».

Чи готові були партійно-державні атеїсти терпіти від автора цих слів оцінку їхньої позиції, названої «непринятною розумом»? Вірогідно, що такі висновки драгували тих, хто наглядав за церковною пресою: партійних функціонерів та радянських активістів.

На завершення статті А. Коренев писав: «Сльозами нескінченної туги і безвихідного відчаю заплаче світ від горя, якщо йому вдасться вигнати Христа й релігію» [10, с. 162]. Ці слова протоієрея Андрія Коренева стали пророчими. Більшовицький атеїстичний світ вигнав Христа. Посягнув на те, щоб прогнати його з думок та сердець мільйонів людей. Безвинно згинула у цій темряві й душа автора цих пророчих рядків...

Таким чином, протоієрей Андрій Коренев був яскравою, неординарною особистістю, яка стрімко пройшла шлях від благочинного до члена-секретаря єпархіального управління, першого помічника єпархіального архієрея і кандидата у члени Священного Синоду Української Синодальної Церкви.

Кар'єрний успіх А. Коренева був зумовлений його ґрунтовною богословською підготовкою, широтою християнського світогляду, цільністю характеру, в якому виразно виступали відданість ідеалам оновлення православної церкви, послідовність, відкритість, принциповість. Таких, як він церковних діячів, у лоні Української Синодальної Церкви об'єднувала ідея заперечення державного атеїзму, стримуючим фактором якого вже не могла ефективно протидіяти стара церква. Разом із тим, протоієрей Андрій Коренев уважав за можливе використовувати ресурс державної влади для боротьби з противниками своєї конфесії, зокрема – послідовниками патріаршої церкви. В цьому він принципово

не вирізнявся серед діячів обновленського руху, які перебували у полоні ілюзій щодо сутності радянської влади. Розплатою за ці ілюзії стала втрата найціннішого – його власного життя, як і мільйонів інших життів тих, хто не усвідомив чи не встиг усвідомити уроків консолідації нації.

Список використаних джерел

1. Білан Г. І. Обновленський рух в Україні 20 – 30-х рр. XX ст. : дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 – «історія України» / Білан Ганна Іванівна. – Київ, 2005. – 275 с.
2. Державний архів Запорізької області (далі ДАЗО). – Ф. 19. – Оп. 1. – Спр. 164.
3. ДАЗО. – Ф. 19. – Оп. 1. – Спр. 184.
4. ДАЗО. – Ф. 19. – Оп. 1. – Спр. 191.
5. ДАЗО. – Ф. Р – 316. – Оп. 3. – Спр. 135.
6. Жилюк С. І. Обновленська церква в Україні (1922 – 1928): монографія. – Рівне: РДГУ, 2004. – 384 с.
7. Ігнатуша О. М. Митрофорний протоієрей Андрій Коренев // Історія релігій в Україні: наук. щорічн. / Ігнатуша О. М., Савчук Т. Г. – Львів : Логос, 2014. – Кн. 1. – С. 483 – 495.
8. Ігнатуша О. М. Інституційний розкол православної церкви в Україні: генеза і характер (XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.) / О. М. Ігнатуша. – Запоріжжя : Поліграф, 2004. – 440 с.
9. Коренев А. Промысл Божий или слепой случай / А. Коренев // Український Православний Благовісник. – 1926. – № 22. – С. 9 – 11.
10. Коренев А. Промысл Божий или слепой случай / А. Коренев // Український Православний Благовісник. – 1927. – № 10. – С. 158 – 162.
11. Левченко В. Ідеолог обновленства О. І. Покровський: життєвий і творчий шлях / В. Левченко // Держава і церква в новітній історії України: [Зб. ст. за матеріалами III-ї Міжнар. наук. конф. «Держава і церква в Україні за радянської доби» (15–16 жовт. 2009 р.)]. – Полтава: ПНПУ, 2010. – С. 102-109.
12. Михайличенко Д. Ю. Профессор протопресвитер Иоанн Филевский (1865 – не раньше 1927): богослов, либерал, обновленец / Д. Ю. Михайличенко // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Сер. История. Политология. Экономика. Информатика. – 2012. – № 7 (126). – Вып. 22. – С. 149 – 159.
13. Предсоборное Совецание Украинской Православной Церкви // Український Православний Благовісник. – 1928. – № 12. – С. 199 – 201.
14. Прения по докладу прот. Тарасова «О липковщине и ее идеологии» // Український Православний Благовісник. – 1928. – № 13 – 14. – С. 157.
15. Стойчев В. Переслідування православного духовенства в роки «Великого терору» (за матеріалами архівно-кримінальних справ Державного архіву Запорізької області) / В. Стойчев // Політичні репресії в Українській РСР 1937 – 1938 рр.: дослідницькі рефлексії та інтерпретації. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2013. – С. 264 – 280.

А. Н. Игнатуша

**СЛУГА ИЛИ ЖЕРТВА БОЛЬШЕВИСТСКОГО РЕЖИМА?
ПРОТОИЕРЕЙ АНДРЕЙ КОРЕНЕВ В ОТНОШЕНИЯХ С ВЛАСТЬЮ
(1925 – 1928 ГОДЫ)**

В статье проанализировано место одного из влиятельных деятелей обновленческого движения в Запорожье – протоиерея Андрея Коренева – в отношениях власти и церкви. Автор показывает христианские основы мировоззрения А. Коренева и противоречие его идейных позиций как типичного представителя духовенства Украинской Синодальной Церкви. Содержание статьи свидетельствует о неординарности личности протоиерея. Проанализированы взгляды А. Коренева на проблему диалога между церквями УСЦ и УАПЦ, а также на стратегию отношений с советской властью. На примере фигуры священника автор статьи показывает особенности обновленческого движения в Украине, его идейную полифонию, неоднородность. Раскрываются факты биографии протоиерея, которые символизируют взгляды значительной части православного клира на вопрос отношений обновленцев с партийно-государственной системой и способов разрешения церковных проблем в обществе. Определены черты характера и жизненные принципы деятеля, способствовавшие успеху обновленческого движения и в то же время были его уязвимым местом, которое советская власть использовала в политических целях.

Ключевые слова: протоиерей, благочинный, Украинская Синодальная Церковь, обновленческое движение, советская власть, государственная политика, религия, атеизм, христианство.

О. М. Ignatusha

**THE SERVANT OR THE VICTIM OF THE BOLSHEVIK REGIME?
THE ARCHPRIEST ANDREI KORENEV IN RELATIONS
WITH GOVERNMENT (1925-1928)**

The place of the Archpriest Andrei Korenev, one of the most influential leaders of Renovation movement in Zaporizhzhya, in relations between the government and the church was analyzed in article. The author studies the basis of A. Korenev's Christian worldview, shows the depth of his analytical mind and literary talent. The article analyzes A. Korenev's theological works, his original views on natural phenomena, the world structure, physiology and human anatomy. The Archpriest's attitude to the state atheism and Soviet society is presented. The author describes the priest's activities aimed at developing a new denomination and spreading among the faithful the idea of the need for change in the church. A. Korenev's attempts to prove the importance of the local church leaders in the religious life of believers and the impact of the local community's participating in the confessional processes are presented. The Researcher figures out the nature of A. Korenev's administrative activities and its impact on relations with the authorities. On the example of the priest the author refutes the common understanding of the church Renovators as servants of the Soviet regime. The Christian way of the world view and contradictions of ideological attitude of A. Korenev as a typical clergy representative of Ukrainian Synodal Church are given.

The article shows that the Archpriest was an extraordinary person. A. Korenev's views on the problem of dialogue between the Ukrainian Synodal Church and Ukrainian Autocephalous Orthodox Church, as well as the strategy of relations with the Soviet authorities, are considered. The life and activities of the priest show the peculiarities of Renovation movement in Ukraine and its ideological polyphonic heterogeneity. The facts of A. Korenev's biography are characteristic of the Orthodox clergy of that period when many priests shared the same views as for relations of the renovators with the party-state system and the ways of solving church problems in the society. The author presents the

main features of Korenev's character and his life principles that helped him to succeed in Renovation movement and at the same time were his weak points used by the Soviet government for political purposes. It is emphasized that the statement of full accountability of Renovation movement to the Soviet regime that prevails in historiography, to some extent, is biased and exaggerated.

Keywords: *Archpriest, Rural Dean, Ukrainian Synodal Church, Renovation movement, the Soviet government, public policy, religion, atheism, Christianity.*

Надійшла до редакції 16 вересня 2014 року

* * *